

РІВЕНЬ САМОГУБСТВ В УКРАЇНІ В 2005-2013 РОКАХ, ЯК ПОКАЗНИК ДЛЯ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ ЇХ ПОПЕРЕДЖЕННЯ

Михайличенко Б.В.

доктор медичних наук, професор
завідувач кафедри судової медицини та медичного права Національного
медичного університету імені О.О. Богомольця, м. Київ, Україна

Біляков А.М.

доктор медичних наук, професор
професор кафедри судової медицини та медичного права Національного
медичного університету імені О.О. Богомольця, м. Київ, Україна

Ергард Н.М.

кандидат медичних наук, доцент
доцент кафедри судової медицини та медичного права Національного
медичного університету імені О.О. Богомольця, м. Київ, Україна

Згідно даних ВООЗ, в світі в 2012 р. кількість смертей від самогубства сягнула 804 тис., що в середньому становить 11,4 % на 100 тис. населення (15,0% для чоловіків і 8,0 % для жінок) [1, с.7]. Однак реальні показники є більшими, адже в ряді країнах суїцид є осудним і навіть протизаконним, що впливає на висвітлення реальних показників на державному рівні.

Саме тому в 2013 року на сесії Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я був затверджений перший в історії план дій в галузі психічного здоров'я, де запобігання самогубству стало пріоритетним напрямком з метою знизити їх кількість у світі до 2020 року на 10% [2, с. 21].

Суїциди входять у перші 10 основних причин смерті в усьому світі та завдають моральної й матеріальної шкоди суспільству, оскільки гинуть, в основному, люди працездатного віку, адже в глобальному масштабі серед

причин смерті людей у віці від 15 до 29 років самогубства посідають друге місце [3,4,5]. Щорічно в світі помирають від суїциду понад 1,4 млн. осіб (кожні 40 секунд 1 смерть) [6]. В цілому самогубства складають 50% всіх насильницьких причин серед чоловіків і 71 % серед жінок, однак серед 172 країн ВОЗ дане співвідношення варіює від 0,5 до 12,5. В заможних країнах чоловіки здійснюють самогубства в 3 рази частіше, ніж жінки, а в країнах з низьким і середнім рівнем доходу співвідношення чоловічих і жінок становить 1,5 до 1. Майже у всіх регіонах світу частота самогубств найвища серед осіб у віці понад 70 років серед обох статей.

Рівень самогубств є не лише показником соціального захисту населення, а й відображає менталітет нації, вплив релігійних мотивів на соціальний устрій. Комплекс соціальних, психологічних, культуральних та інших факторів можуть спровокувати суїцидальну поведінку, що призведе до летальних наслідків.

Шляхи скоєння самогубства також відрізняються в залежності від рівня розвитку держави та її устрою. Так, серед багатих держав близько 50% вибирають повішення та 18% використання вогнепальної зброї. Однак, для США кількість смертельних вогнепальних самоушкоджень близько 48% [1]. В бідних країнах, де переважає сільське господарство, близько 30% скоюють самогубство шляхом використання отрутохімікатів [7].

На сесії ВООЗ було запропоновано виділити основні фактори ризику виникнення самогубства, які розподілили на декілька груп:

- перешкоди для отримання медичної допомоги в закладах охорони здоров'я;

- суспільні загальні: доступність засобів скоєння самогубства, безвідповідальне освітлення в засобах масової інформації, не популяризація звернення за допомогою;

- суспільні місцеві: катастрофи та війни, стрес від регіонального переміщення, дискримінація, травма чи жорстке поводження;

- взаємовідносини: відчуття ізоляції та дефіцит соціальної підтримки, особисті конфлікти;

- індивідуальні фактори: спроба самогубства, психічні розлади, втрата роботи, алкоголізм, генетичні та біологічні фактори.

Відповідно до даних факторів запропоновано стратегії для попередження самогубства: універсальні, селективні, індивідуальні.

Розробка багатоселективного підходу передбачає виявлення найбільш вразливих верств населення, серед яких цілеспрямовані запобіжні заходи будуть мати значний ефект.

З метою аналізу показників самогубств в Україні в 2005-2013 роках, населення було розподілено на 4 вікових групи: до 19 років, 20-39 років, 40-59 років, 60 та більше років та визначено співвідношення кількості населення до кількості самогубств за даний період, що зображено на рис. 1.

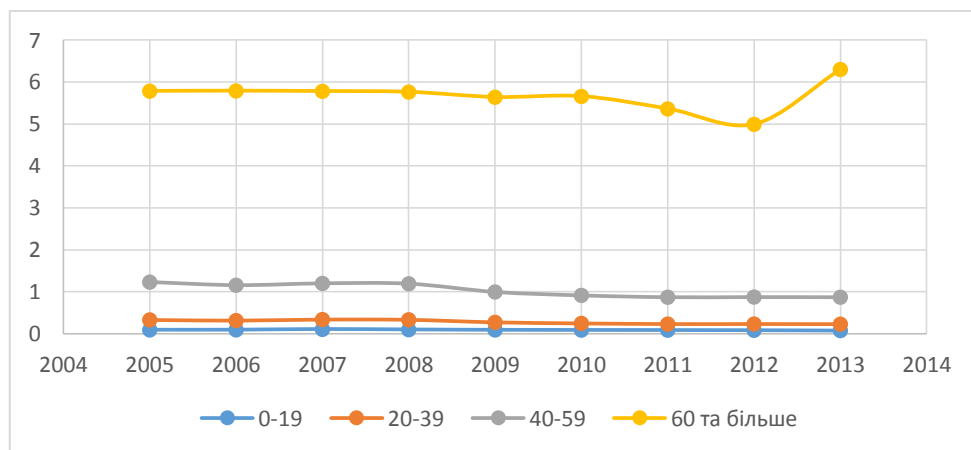

Рис. 1. Відсоток самогубств від кількості громадян в 2005-2013 роках

Результати аналізу свідчать про незначні зменшення кількості в часі, зростання кількості самогубств з віком і їх суттєве переважань в віці понад 60 років, що в цілому відповідає світовим тенденціям. Щодо співвідношення відсотка самогубств між чоловіками та жінками, то відмічається суттєве перевищення понад в 3 рази в віці 20-59 чоловіків та їх майже вирівнювання в віці понад 60 років, що зображено на рис. 2.

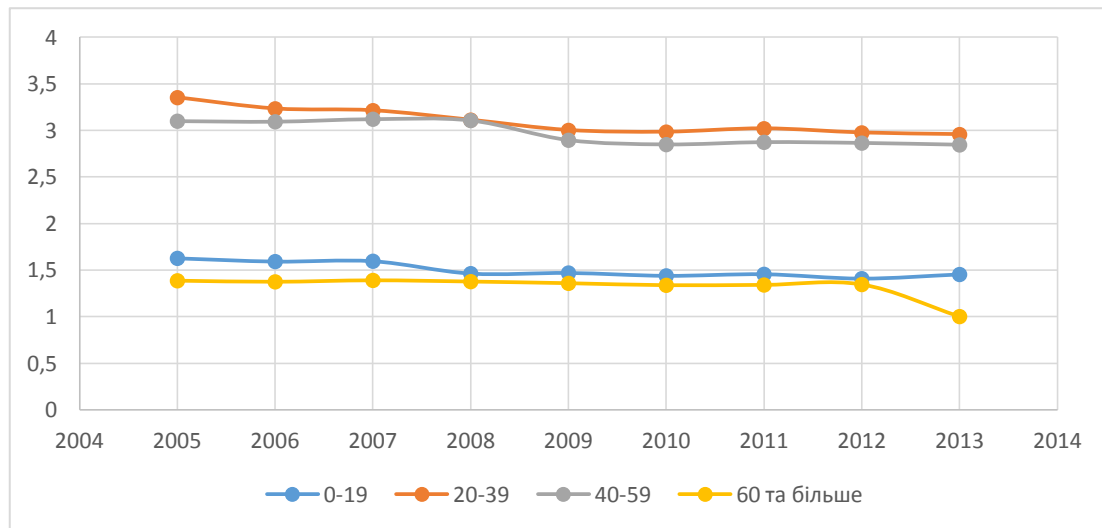

Рис. 2. Співвідношення відсотку самогубств чоловіків до жінок в 2005-2013 роках

Таким чином, виявлення найбільш вразливого контингенту населення до скоєння самогубств в віці понад 60 років та суттєве переважання самогубств в молодому віці серед чоловіків свідчить, що розробка багатоселективного підходу профілактики має бути направлена саме на дані верстви населення.

Література:

1. Предотвращение самоубийств. Глобальный императив. Женева: ВОЗ; 2014 https://www.who.int/mental_health/suicide-revention/world_4suicide_report_russian.pdf.
2. Комплексный план действий в области психического здоровья на 2013–2020 гг. Женева: ВОЗ; 2013 (http://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA66/A66_r8-ru.pdf?ua=1).
3. Kurtulus A., Yonguc G. N., Boz B., Acar K. Anatomopathological findings in hangings: a retrospective autopsy study. *Medicine, Science and the Law*. 2013. Vol. 53. P. 80-84.
4. Beautrais A. L. Methods of youth suicide in New Zealand: Trends and implications for prevention. *Aust. N. Z. J. Psychiatry*. 2000. Vol. 34. № 3. P. 413-419.

5. Gunnell D., Wheeler B., Chang S. S. Changes in the geography of suicide in young men: England and Wales 1981–2005. *J. Epidemiol. Community Health*. 2012. Vol. 66. P. 536-543.

6. Ajdacic-Gross V., Bopp M., Sansossio R. Diversity and change in suicide seasonality over 125 years. *J. Epidemiol. Community Health*. 2005. Vol. 59. P. 967-972.

7. Gunnell D., Eddleston M., Phillips M.R., Konradsen F. The global distribution of fatal pesticide self-poisoning: systematic review. *BmC public health*. 2007a;7:357. doi:10.1186/1471-2458-7-35